

Výzkumná zpráva

Základní výsledky

Zjištění zájmu o bydlení v domech s pečovatelskou službou v MČ Praha 17

Vysoká škola regionálního rozvoje a Bankovní institut – AMBIS

Zpracovaly: PhDr. Iva Zadražilová, Mgr. Daniela Červenclová

ÚVOD

Identifikace výzkumu

Realizované šetření proběhlo na základě požadavku Městské části (dále MČ) Praha 17. Cílovou skupinou byli senioři, kteří žijí trvale na území MČ Praha 17 a kteří spadají do věkové skupiny nad šedesát let (60+). Tyto osoby byly identifikovány jako potenciální zájemci o bydlení v domech s pečovatelskou službou (dále DPS) a budoucí klienti těchto zařízení.

Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zpracovat analýzu zaměřenou na zjištění sociální a ekonomické situace seniorů, na zjištění jejich zájmu o bydlení v domech s pečovatelskou službou, a získat tak aktuální informace, podle kterých by bylo případně vhodné zavést další opatření.

METODOLOGIE

Procedura

Jako základní nástroj sběru dat byl zvolen anonymní dotazník, a to v tištěné i online formě. Distribuce dotazníku probíhala několika způsoby. Dotazník byl otištěn v listopadovém čísle časopisu Řepská 17, který je široce distribuován na území Prahy 17 (Praha – Řepy) a má velmi vysoké procento čtenosti mezi řepskými seniory. Respondenti, kteří odpovídali na dotazník touto formou, byli vyzváni k tomu, aby jej vhodili do jednoho ze čtyř sběrných boxů, které byly umístěny na ÚMČ Praha 17, v Kulturním centru Průhon, v komunitním centru v Bendově ulici

a na Sociálním odboru MČ Praha 17. Dále bylo realizováno celkem 6 přímých sběrů dat (vyplnění dotazníků se seniory) na území Prahy 17, a to na základě asistence studentů Vysoké školy regionálního rozvoje a Bankovního institutu - Ambis, kteří vystupovali v roli tazatelů, aktivně oslovovali seniory a jejich odpovědi zaznamenávali přímo do tištěných dotazníků. Sběr proběhl dvakrát na Poliklinice Řepy, dvakrát před prodejnou Albert v Řepích a dvakrát ve vstupní hale KC Průhon před začátkem kulturního představení pro seniory. Během listopadu také proběhly čtyři osobní návštěvy zástupců VŠ Ambis a zástupců sociálního odboru na setkáních klubu seniorů na území Praha 17, kde byli senioři s dotazníkem seznámeni a požádáni o vyplnění dotazníku. Současně byla zpřístupněna i online verze dotazníku, vytvořená v nástroji Survio a veřejně přístupná na stránkách www.dotaznik-bydleni.cz. Všechny dotazníky získané v tištěné formě byly následně přepsány a zaznamenány do online nástroje platformy Survio. Sběr dat probíhal v termínu 24.10.- 30.11. 2018.

Participanti výzkumu

Do výzkumu se zapojilo celkem **376 respondentů**. Po vyřazení neúplných dotazníků, které obsahovaly méně než 30% validitu odpovědí, tedy ve kterých respondenti reagovali pouze na třetinu nebo méně než třetinu uvedených otázek dotazníku a zároveň po vyřazení vyplněných dotazníků osob, které neodpovídaly věkovým a geografickým kritériím výzkumu, činil celkový validní vzorek 278 respondentů. Věkové kritérium stanovené pro hodnotící kritéria byl věk vyšší než 60 let. Geografické kritérium validní pro výzkum bylo trvalé bydliště nebo výběr „Žiji na Praze 17“.

Ve validním vzorku dotazník vyplnilo:

190 žen (68,8 %) a 86 mužů (31,2 %). Dva respondenti své pohlaví neuvedli.

Průměrný rok narození respondenta je 1945, odpovídá tedy **věku 73 let**. 58 % respondentů žije v MČ Řepy již více než 20 let, z toho přibližně polovina dokonce více než 30 let, jedná se tedy vesměs o starousedlíky, kteří zde prožili podstatnou část svého života. Rodinný stav respondentů vykazuje nápadný rozdíl mezi muži a ženami, kdy v manželství žije 57 % mužů oproti 31,1 % žen a jako vdovce nebo vdovu se označilo 22 % mužů oproti 43,7 % žen. Stav rozvedený nebo rozvedená platí pro 10,5 % mužů a 20,5 % žen.

Příjem domácností, ve kterých respondenti žijí, je v 65 % případů vyšší než 12 000 Kč, nejčastěji se tato částka pohybuje přibližně kolem 22 000 Kč (mediánová hodnota). Tato částka je z naprosté většiny (88,2 %) tvořena vlastním důchodem respondentů. Marginální příjmy

potom tvoří příspěvky na bydlení (pobírá je pouze 11 respondentů) a menší část příjmů jsou příspěvky na péči I.- IV. stupně (některý z těchto příspěvků pobírá 56 respondentů).

Výzkumný nástroj

Pro potřeby šetření byl vytvořen výzkumný nástroj **kvantitativního typu výzkumu** – výzkumný dotazník. Jednalo se o dotazník obsahující položky zaměřené na zjišťování demografických údajů o respondentech, položky zaměřené na zjišťování situace z hlediska aktuálního bydlení respondentů, většinou část tvořily otázky zaměřené na zjišťování zájmu o bydlení v domech s pečovatelskou službou a otázky zaměřené na zjištění konkrétních preferencí respondentů. Výzkumný nástroj obsahoval celkem 20 otázek. Pro adekvátní validitu závěrů výzkumu a vypracování výzkumné zprávy jsme v hodnotících kritériích pracovali s dotazníky, kde respondenti vyplnili více než třetinu otázek.

ZÁKLADNÍ VÝSLEDKY

V rámci šetření jsme se nejprve zaměřili na otázku aktuální bytové situace respondentů. Ohledně **typu bydlení** respondenti uváděli jako nejčastější odpověď, že žijí v bytě v osobním vlastnictví, následovalo bydlení ve vlastním bytě některého z příbuzných a podnájem. Jen desetina respondentů tedy využívá státní byt.

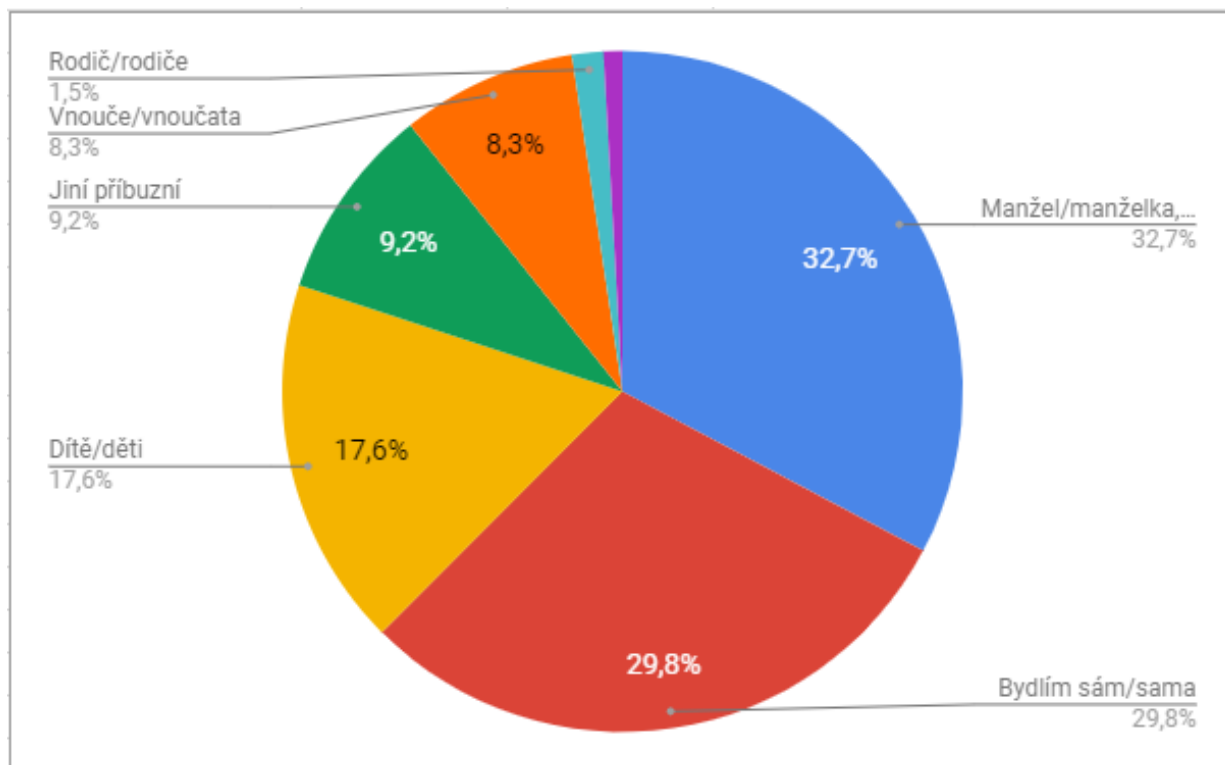
Tabulka 1 Typ bydlení

Typ bydlení	Četnost (n)	Relativní četnost (%)
Byt v osobním vlastnictví	93	33,6 %
Byt, který vlastní někdo z příbuzných	54	19,5 %
Podnájem	32	11,6 %
Státní byt	30	10,8 %
Družstevní byt	23	8,3 %
Vlastní rodinný dům	20	7,2 %
Dům, který vlastní někdo z příbuzných	16	5,8 %
V domově s pečovatelskou službou	3	1,1 %
Jinak	6	2,2 %

Součástí šetření byla také otázka, zdali respondenti **bydlí sami**, a pokud ne, tak jaké další osoby s nimi nejčastěji žijí, a **kolik osob** tvoří jejich společnou domácnost.

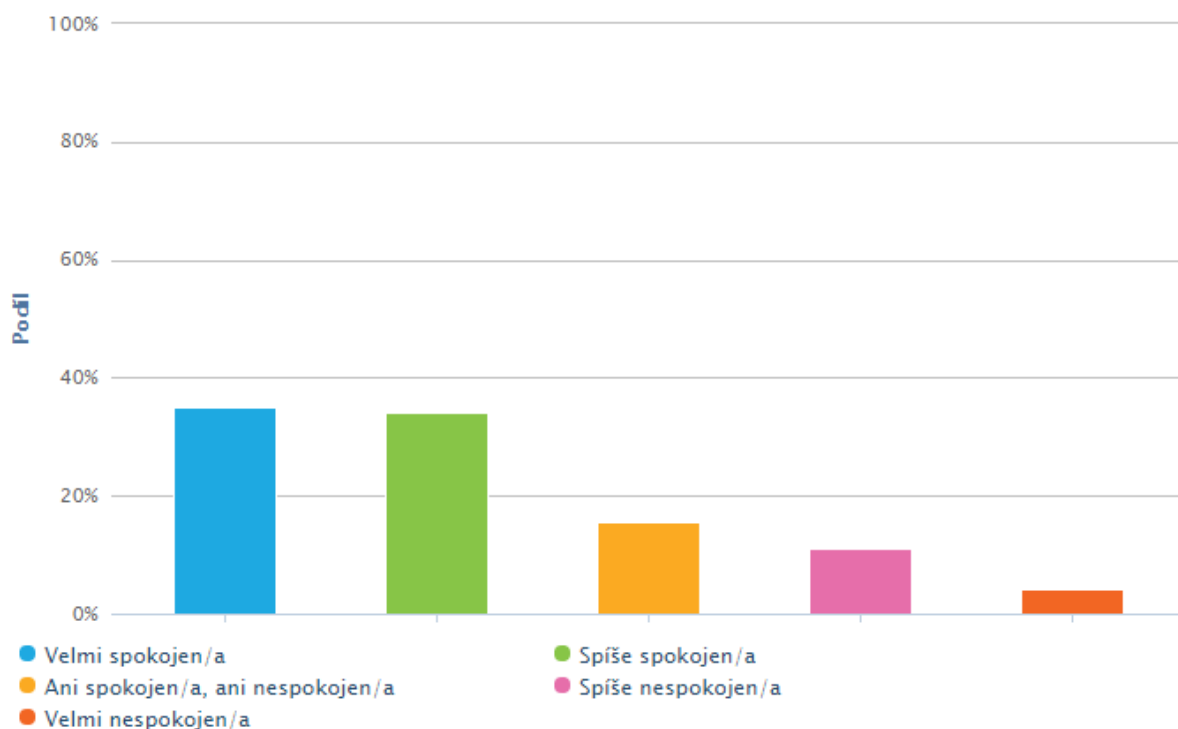
Ukázalo se, že poměrně velké množství respondentů žije v domácnosti samo, tuto možnost označilo necelých 30 % respondentů. Nejběžněji objevující se možností ale bylo sdílení společné domácnosti s partnerem nebo partnerkou. S respondenty často bydlí i jejich děti, vnoučata nebo dokonce i rodiče. Co se týká celkového počtu osob v jedné domácnosti, nejvíce zastoupeno je mezi respondenty bydlení v jednočlenné či maximálně dvoučlenné domácnosti.

Obrázek 1 Sdílení společné domácnosti

Na škále, kterou byla zkoumána **spokojenost s aktuálním bydlením**, se neukázala žádná významná hodnota v případě nespokojenosti. Skoro sedmdesát (69,1) procent respondentů uvedlo, že je se svou aktuální bytovou situací velmi nebo spíše spokojena.

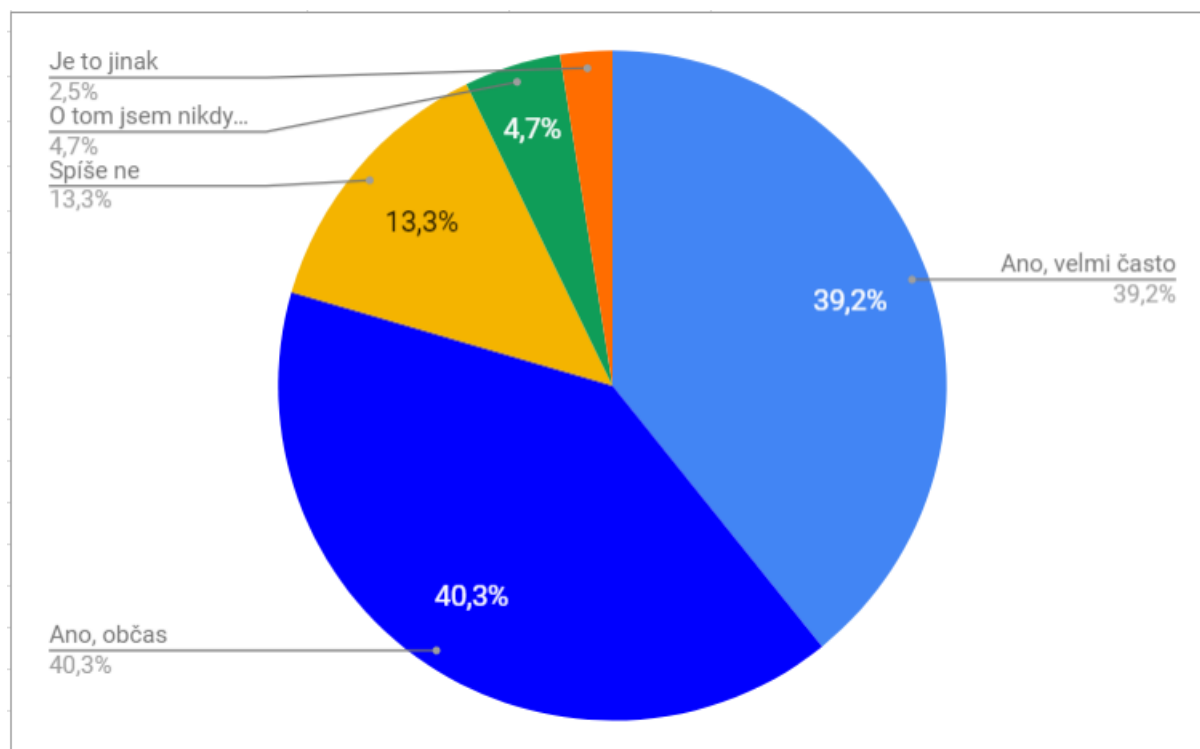
Obrázek 2 Spokojenost se současným bydlením

Domy s pečovatelskou službou

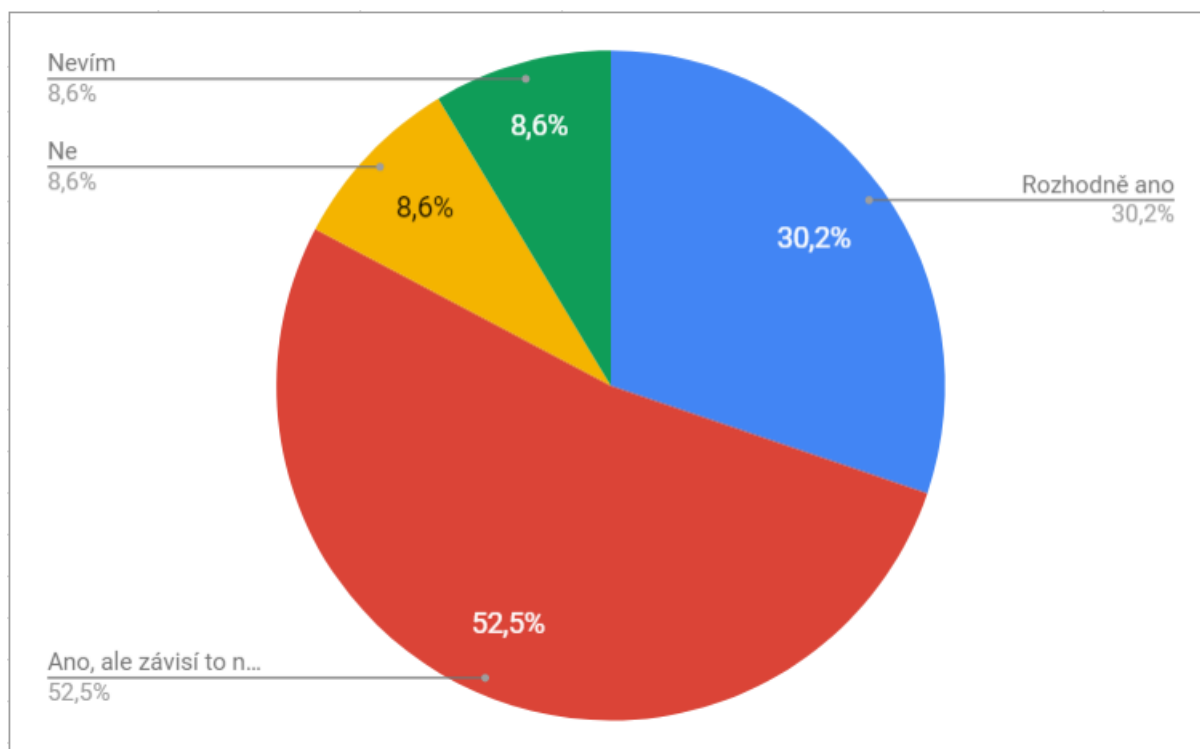
V další části dotazníku byl zkoumán **zájem respondentů o bydlení v domech s pečovatelskou službou**. Respondenti byli nejprve dotázáni, zdali někdy přemýšleli o tom, že by mohli jít bydlet do tohoto typu zařízení. **221 respondentů** (79,5 %) odpovědělo, že nad touto možností již uvažovalo, **z toho téměř polovina** (109) osob tuto eventualitu zvažuje velmi často. Odpověď, že o této variantě nikdy nepřemýšleli, zvolilo jen 13 respondentů z celkového validního vzorku. Osoby, které zvolily odpověď *Je to jinak*, uvedly, že už dokonce v domech s pečovatelskou službou bydlí (2 respondenti) nebo o ní aktuálně v tuto chvíli přemýšlí z důvodu složité bytové situace.

Obrázek 3 Zvažování možnosti bydlení v DPS

Následující otázka již byla více konkretizována a respondenti byli tázáni, zdali by využili hypotetické **nabídky přestěhovat se nyní** do domu s pečovatelskou službou. Odpověď, že rozhodně ano, uvedlo 84 (30,2%) respondentů. Více než polovina dotazovaných, celkem 146 respondentů, se domnívá, že by této možnosti využila, ovšem **s ohledem na výši poplatků**, které by bylo nutné v tomto typu zařízení platit. Akcentování finanční částky se také projevilo v otevřených odpovědích *Nevím*, kde respondenti uváděli, proč neví, jak by se teď rozhodli. „Bojím se toho, raději bych šla k dětem. Nezbyly by mi žádné peníze.“ Současně respondenti vyjadřovali touhu být co nejdéle soběstační, zůstat bydlet s členy své vlastní rodiny anebo sami ve svém „*Neumím si to představit a chci být s rodinou*“, nebo popisovali další podmínky ubytování „*Podle toho, jestli bych mohla bydlet sama v pokoji*“.

Obrázek 4 Zájem o bydlení v DPS

V dalším kroku respondenti vybírali **faktory, které by je motivovaly** k nastěhování se do DPS. Každý respondent mohl vybrat jeden nebo více faktorů. Dle četnosti volby se mezi těmi, které byly vícekrát vybrány, jednoznačně umístily nabídky dostupné **pečovatelské pomoci, lékařské péče a rehabilitací** pro klienti těchto zařízení. Velkou roli ovšem také hraje **umístění domova** s pečovatelskou službou, jelikož senioři, kteří prožili velkou část svých životů na jednom místě, si přejí i po přestěhování zůstat ve známém a důvěrném prostředí MČ Prahy 17 (viz počet respondentů žijících dlouhodobě v této městské části). Oproti tomu respondenti jen v malé míře vnímají DPS jako alternativu, díky které by mohli ušetřit náklady na živobytí. Zajímavým zjištěním je, že v řadě otevřených odpovědí, zmíněných s možností *Jiné*, se objevuje jako motivační faktor požadavku **bydlet ve vlastním pokoji, v pokoji s balkonem, terasou nebo lodžii**.

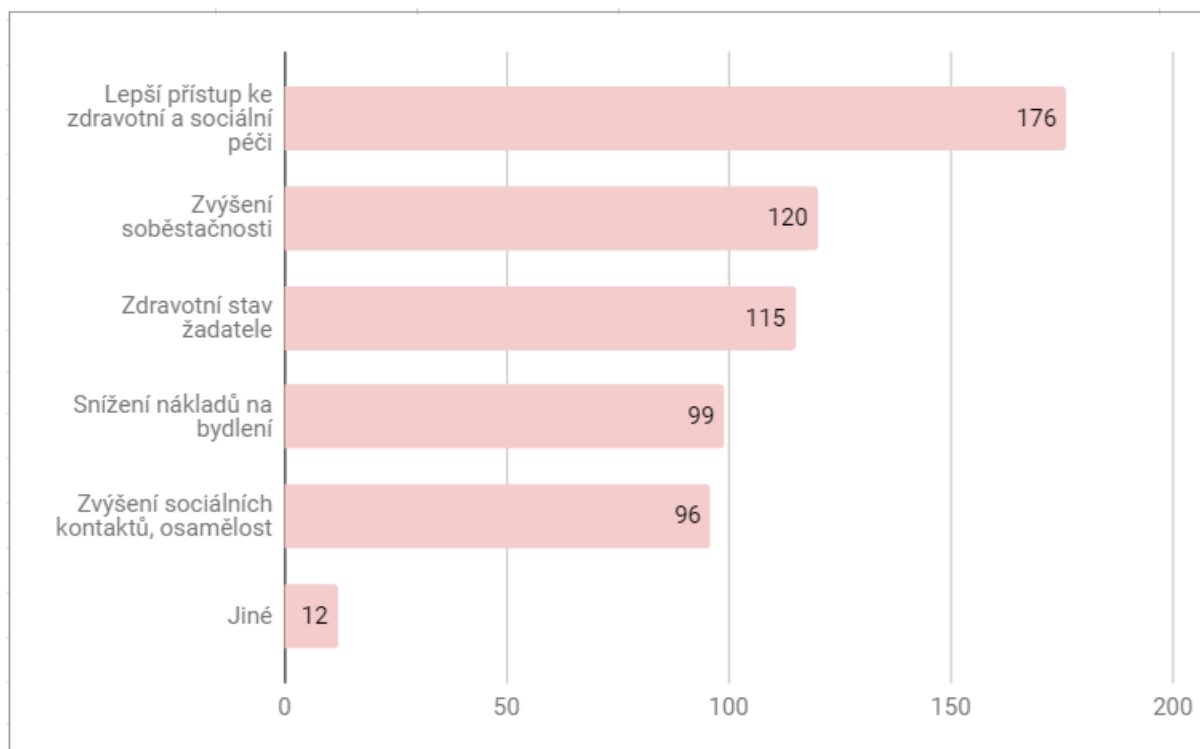
Tabulka 2 Motivující faktory

Faktor	Vybráno
Okamžitá pomoc v případě potřeby	171x
Dostupná lékařská péče	166x
Možnost zůstat bydlet ve stejné čtvrti	148x
Zajištění kvalitní pečovatelské a zdravotní služby	131x
Možnost zařídit si byt vlastním nábytkem a osobními věcmi	112x
Dostupná léčebná rehabilitace	104x
Komunitní prostředí a pravidelný kontakt s ostatními obyvateli DPS	90x
Možnost nabídky zájmových aktivit (kurzy, přednášky, cvičení)	75x
Zbavení se starostí o provoz nebo opravy bytu či domu	76x
Servisní a donášková služba	60x
Úspora finančních nákladů	53x
Jiné	20x

Při posuzování míry důležitosti dalších výhod, které by v DPS senioři ocenili, hraje velkou roli možnost **zajištění stravování a bezbariérový přístup**. Důraz senioři také kladou na okolí domu s pečovatelskou službou, zejména **v ohledu zeleně, bezpečného prostředí a dostupnosti MHD a obchodů**. Těmto faktorům respondenti přisoudili vysokou důležitost. Stejně tak ocenili i možnost mít soukromí a obklopit se známými věcmi. Komunitní a společenské aktivity typu využití knihovny, společné výlety či zajištění kulturních akcí jsou pro seniory také poměrně důležité. Jako poměrně nebo zcela nedůležité potom vnímají možnosti ubytovat se v zařízení s domácím zvířetem, mít zajištěné parkování pro auto nebo nabídku sportovního vyžití.

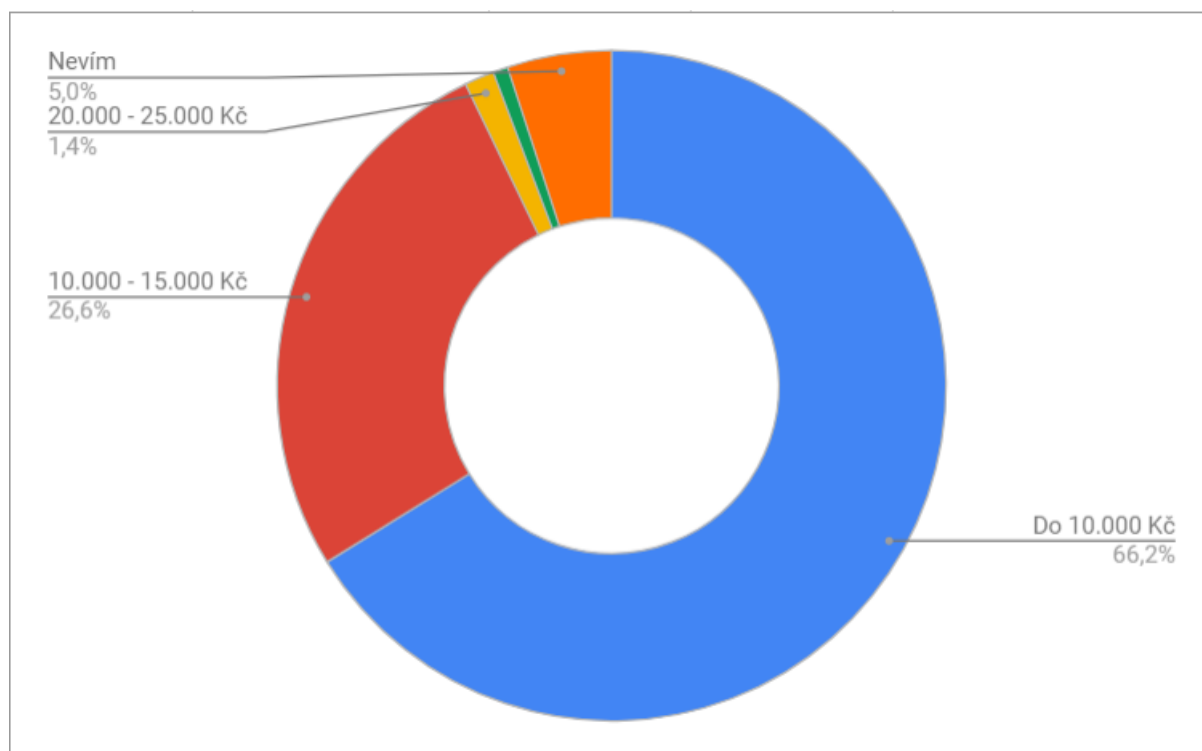
Mezi očekávání, která od přestěhování do domu s pečovatelskou službou mají, senioři opět označovali **lepší přístup ke zdravotní péči**, s tím související zvýšení soběstačnosti a následné zlepšení zdravotního stavu.

Tabulka 3 Očekávání respondentů

Jak již bylo uvedeno výše, z výzkumu vyplynulo, že příjem domácnosti činí cca 22 000 Kč, což koresponduje i s tím, že většina respondentů žije v dvoučlenných domácnostech se svým partnerem a jejich příjmy tvoří většinou jen vlastní důchody. Celkové měsíční náklady na bydlení potom u dvou třetin participantů výzkumu **nepřesahují částku 10 000 Kč.**

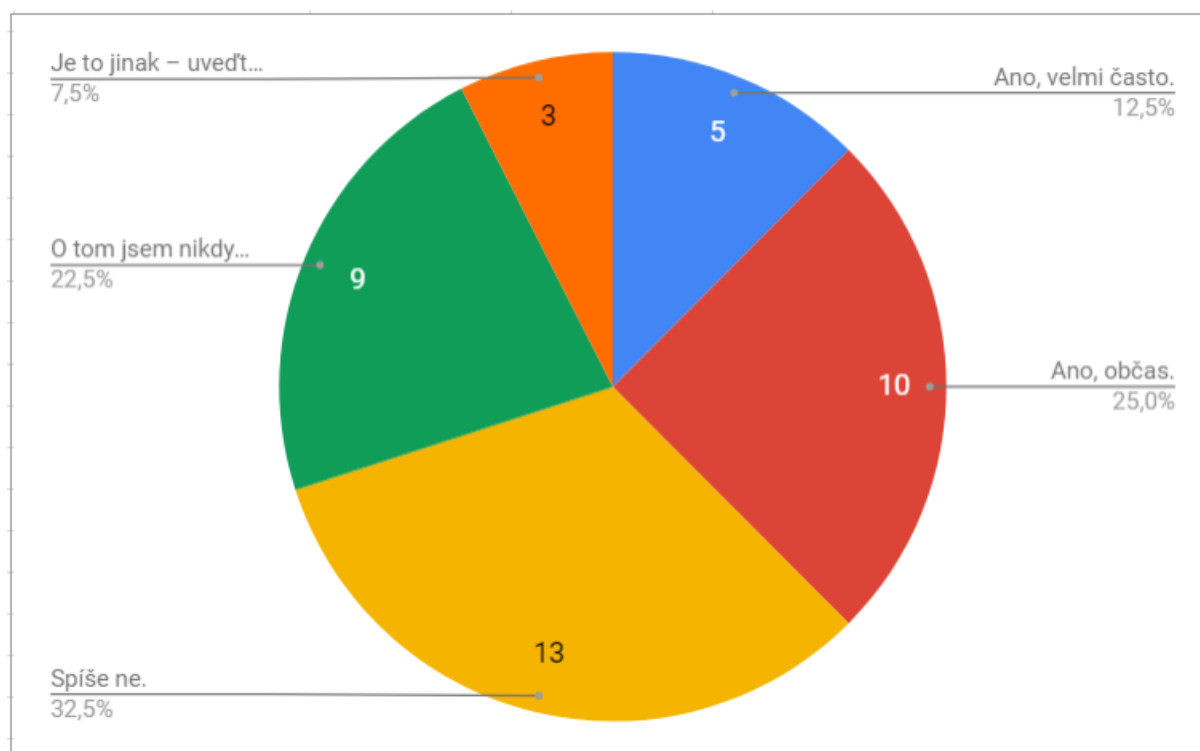
Obrázek 5 Celkové měsíční výdaje na bydlení

Zájem o bydlení v DPS u respondentů mimo cílovou skupinu

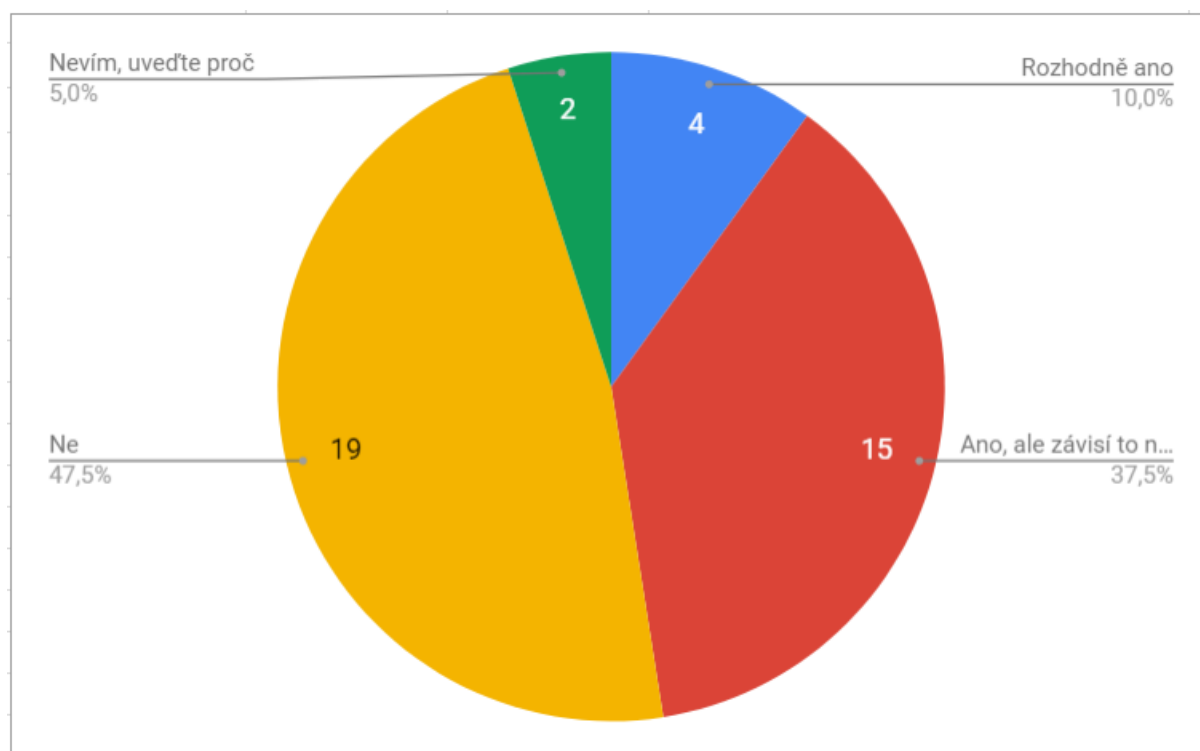
Vzhledem k faktu, že na dotazník odpověděli i respondenti, kteří nesplňovali věkovou podmínku (60+) nebo podmínku trvalého bydliště na Praze 17, ale přesto vyjadřovali zájem o tento typ bydlení, provedli jsme jen krátký vhled do jejich odpovědí se zaměřením se zejména na jejich touhu a motivaci tento typ bydlení výhledově využít. Jednalo se **celkem o 58 osob**, které nesplňovaly jednu nebo obě podmínky. Jak je vidět z grafu, v této skupině je zájem o bydlení v DPS nižší. V cílové skupině respondentů, se kterými jsme v rámci výzkumu pracovali tuto možnost velmi často nebo občas zvažovalo 79,5 % respondentů, oproti 35,5 % osob ve vzorku respondentů mimo cílovou skupinu, ve které převládla odpověď, že o tomto typu bydlení **spíše neuvažovali (32,5 %)**.

Obrázek 6 Zvažování možnosti bydlení v DPS mimo cílovou skupinu

Taktéž v další otázce, kde odpovídali, zdali by využili možnosti přestěhovat se do DPS, pokud by se jim tato nabídka v tuto chvíli naskytla, respondenti ve skupině dotazovaných mimo cílová kritéria (věk nad 60 let a bydliště na Praze 17) odpovídali spíše **negativně (47,5 %)**. Popřípadě se přikláněli, stejně jako osoby z cílové skupiny, k variantě odvíjející se od **předpokládané výše poplatků za bydlení v DPS**.

Obrázek 7 Zájem o bydlení v DPS mimo cílovou skupinu

Otevřené komentáře a otázky k problematice DSP u respondentů

SHRNUTÍ

Výsledky výzkumného šetření prokázaly, že senioři ve věku nad šedesát let žijící na Praze 17 mají zájem o bydlení v domech s pečovatelskou službou, nebo nad touto možností alespoň často přemýšlí. Chtějí zůstat bydlet v prostředí, které důvěrně znají a možnost, že by se to mohlo stát díky chystané výstavbě domu s pečovatelskou službou přímo na Praze 17, by rozhodně uvítali. Jejich konečné rozhodnutí, zda se o tento typ bydlení ucházet, by ale v mnoha případech bylo závislé na výši poplatků, které by v DPS museli platit. Jejich finanční situace odpovídá běžné dvoučlenné domácnosti, kterou obývají dva senioři pobírající důchod, a poplatky za aktuální bydlení nevyčerpají ani polovinu jejich příjmu. Zejména proto, že většinou respondenti uvedli, že žijí v bytech v osobním vlastnictví, kde platí pouze poplatky za energie a nemusí platit nájem.

Na druhou stranu by **respondenti velmi uvítali bydlení v bezbariérovém prostředí se zajištěnou lékařskou péčí a pečovatelskou pomocí, a to zejména v době, kdy to budou potřebovat a nebudou soběstační.** Do té chvíle, než bude jejich zdravotní stav vyžadovat

pečovatelskou službu, ovšem dávají přednost bydlení ve vlastním bytě, společně s partnerem nebo případně s rodinou, která se o ně postará.

Respondenti ve velmi vysoké míře (téměř 65%) využili možnosti, které jim přinesly otevřené otázky dotazníku k doplnění svých otázek a komentářů směřujícím ke konkrétní výstavbě DSP na Praze 17 a následně k podmínkám, kritériím pro přijetí do DSP. Značná část (45%) se dotazovala na možnost, kdy budou se moci s konkrétním zájmem přihlásit do DSP. Přehled všech komentářů a dotazů, které respondenti uvedli v otevřených doplňujících částech dotazníkového šetření je přílohou č.1. této výzkumné zprávy. Celkově můžeme pozorovat právě díky vysoké míře otevřenosti respondentů v komentářích a doplňujících, volně psaných podnětech u otevřených otázek **velmi silný zájem o informace k projektu výstavby a plánování domu s pečovatelskou službou v Praze 17**. Zároveň komentáře potvrzují (u cca 29%) vysokou míru vděčnosti a pozitivní nahlížení seniorů na přístup MČ Prahy 17 co se týká zájmu městské části o problematiku bydlení seniorů ze strany Prahy 17.

Celkově výzkum potvrdil, a to jak na základě procentuálního rozložení výsledků uzavřených otázek, tak na základě množství a tematického zaměření volných komentářů zahrnutých ze strany respondentů u otevřených otázek dotazníku, velmi vysoký zájem o problematiku DSP v Praze 17. Zároveň výzkum podtrhl význam zvýšené potřeby informovanosti o dalším vývoji, o možnostech a kritériích pro získání bytu v domě s pečovatelskou službou v místě, kde senioři v širší míře, a to většinou více než 20 let, u více než poloviny dokonce více než 30 let žijí a kde se mnozí z nich také narodili. Z hlediska kritérií, která byla výzkumem potvrzena jako rozhodující, se u dotazované cílové skupiny nejvíce projevila potřeba bezbariérového bydlení s kvalitní, ovšem dostupnou lékařskou a rehabilitační péčí a pečovatelskými službami.

Přílohy této zprávy tvoří:

Příloha č.1 - Přehled podnětů, otázek a komentářů uvedených respondenty u otevřených otázek a celkové znění dotazníku.